

Bibliografija o vprašanju Slovenske Koroške 1945—1948

Sestavila Bogo Grafenauer in Lojze Ude

V zvezi z borbo za priključitev Slovenske Koroške Ljudski republiki Sloveniji v Federativni ljudski republiki Jugoslaviji je od osvoboditve dalje nastala razmeroma obsežna literatura. V pretežni meri se tako ali drugače dotika zgodovinskega razvoja te pokrajine. Zato na tem mestu objavljamo bibliografijo dosedanjih publikacij o tem vprašanju. Omejujemo se pri tem na knjižne publikacije in na članke v časopisih, dočim članke v časnikih, ki v ogromni večini obravnavajo aktualne dogodke ali le popularizirajo ugotovitve drugih objav, nismo upoštevali. Omenjamo pa važnejše govore jugoslovanskih zastopnikov na mednarodnih konferencah, tudi če niso izšli v posebni publikaciji ali časopisu. Od literarnih sestavkov upoštevamo le one z dokumentarično vrednostjo. Pri večini publikacij ali člankov je navedena kratka vsebina in po potrebi opozoritev na nove misli, trditve ali nov važnejši podatek, pri nekaterih so tudi kritične opazke. Pri publikacijah ali člankih, katerih naslov že sam zadosti pove, kakšna je vsebina, ta ni posebej navedena. Tudi vsebina govorov ni navedena. Vsebinska vsebina ni navedena pri publikacijah ali člankih, za katere pisca sicer vesta, da so izšli, a jih nista mogla sama prebrati, ker jih Institut za narodnostna vprašanja še nima. Te publikacije in članki so zaznamovani z zvezdico. Članki brez podpisa avtorja so navedeni obenem s časopisom, v katerem so izšli. Na zaključku bibliografije je pregled koroških časnikov, ki jih je treba upoštevati pri obravnavanju vprašanja Slovenske Koroške in bibliografski pregled zemljevidov Koroške, ki so separatno izšli v letih 1945 do 1948, ter šolskih knjig za pouk v slovenščini. Taka bibliografija, tudi z navedenimi omejitvami, v današnjih časih seveda ne more biti popolna.

I. Knjige in članki

1. **Album Koroške.** (Celovec, Britanska obveščevalna služba 1948. Fotografski posnetki Gerald Sharp.) 64 str. pokrajinskih fotografij + 2 str. teksta v prilogi. 4°.

Pred tem albumom je izšel od istih avtorjev album »Slovenska Koroška v sliki« s posebnim uvodom in s karto slovenskega ozemlja, ki pa je bil vzet iz prometa.

2. **Cannan June: Slovene Carinthia.** London, Vema Press 1947. 16 str. + 4 str. slik. 8°.

Pisateljica, ameriška novinarka, opisuje sedanji položaj koroških Slovencev in v besedah nevtralnno, dejansko pa izrazito protijugoslovansko duhovno nastrojenost predstavnikov angleške okupacijske oblasti. Omenja avstrijske grožnje proti Slovincem, ki dajejo misliti, kako bi bilo tedaj, ko bi padli oziri sedanjega položaja. V bistvo vprašanja, ki je v zgodovinski borbi slovenskega naroda prot nemško-avstrijskemu imperializmu in proti germanizaciji, se ameriška novinarka ne pogloblja.

Cviter Fran, glej št. 107—109.

3. **D. K.: Crveno-bijelo-crvena knjiga.** Trideset dana 1947, št. 13—15, str 95—98.

Kritika uradne avstrijske publikacije o delu Avstrijcev v teku druge svetovne vojne proti Nemčiji in nacizmu (gl. št. 82).

Denkschrift, gl. Memorandumi koroške deželne vlade (št. 59).

4. **de Re: Kurir Franc.** Svoboda I, 1948, št. 1, str. 24—27.

Skica iz partizanske borbe. Ziljan kurir Franc. obiše svoje dom.

5. **Documents on the Carinthian Question.** Beograd, Ministry for Foreign Affairs of the FPRY 1948. XIV + 216 str. 8°.

Zbirka dokumentov, ki jo je jugoslovanska delegacija izročila konferenci namestnikov zunanjih ministrov v Londonu aprila 1948. Obsega dokumente nasilnega germaniziranja, zatiranja in uničevanja koroških Slovencev iz dobe prve avstrijske republike in nacizma; nadalje note, izmenjane med Anglijo in Ameriko ter našo vlado; dokumente o sporazumnem prevzemu oblasti vladajočih strank na Koroškem iz rok nacizma in dokumente zaviranja poprave krivic, ki jih je prizadel nacizem, ter nadaljevanja germanizacije in zatiranja po avstrijskih in okupacijskih oblastvih po vojni.

6. **Družinske Večernice.** Celovec (Družba sv. Mohorja), 1948. 64 str. 8°.

Važnejši članki: Tri leta, tri mesece, tri dni. — Trpljenje selske fare. — Florijan Olip. — V ječi. — »Obirje«. — Spomni na Dachau. — Štefan Singer, častni kamonik. — Celica št. 80. — Duhovnik piše iz Dachaua. — Cvetna nedelja 1941. — V »varnostnem« zaporu. — Nekrologi raznim slovenskim duhovnikom.

7. **Durkheim Jean: Une Alsace-Lorraine Yougoslave.** La Carinthie Slovène. Laissera-t-on germaniser 100.000 Slovènes? Paris, Imprimerie Centrale Commerciale (1947). 61 str. 8°.

Brošuri je napisal topel uvod Pierre George, profesor geografije na univerzi v Lilleu in Institutu za politične vede v Parizu. Pisatelj je prepotoval vso Slovensko Koroško in obiskal veliko Slovencev. Zato je brošura polna dokumentarnih zapisov osebnih pričevanj o raznovrstnih krivicah, ki se še danes gode koroškim Slovincem, o sramotnih šolskih razmerah, o površnosti denacifikacije, a tudi o mnogih drugih okolnostih, važnih za potrditev jugoslovanskega stališča. Opisuje razgovore z Angležem Sharpom in mnogimi drugimi funkcionarji angleške okupacijske oblasti.

8. **Eller Fran: Koroške pesmi.** Ljubljana, Slovenska Matica 1947. 108 str. 8°.
9. **Felaher Julij: Koroški Slovenci v letih 1945—1946.** Razgledi, Trst 1947, št. 3/4, str. 157—167.
10. **Felaher Julij: V opomin in hkrati dolžnost.** Naša žena 1948, št. 5, str. 154—155.

Obraznava obsodbe koroških Slovencev pred Volksgerichtshofom iz Berlina dne 7., 8. in 9. aprila 1943 (13 smrtnih obsodb), proces z dne 6. januarja 1945 (10 smrtnih obsodb). Na kratko je opisan tudi umor 12 članske Sadounikove družine v Podpeči pri Železni Kapli dne 15. aprila 1945.

11. **Gavrić Milan: Pitanje ugovora s Austrijom poslije sastanka Savjeta ministara u Moskvi.** Trideset dana 1947, št. 17, str. 1—15.
12. **Govori naših zastopnikov na mednarodnih konferencah:**

London, januar-februar 1947.

Dr. Joža Vilfan 22. 1. 1947. Ljudska pravica 25. 1. 1947, št. 20.

Dr. Joža Vilfan 14. 2. 1947. Ljudska pravica 16. 2. 1947, št. 39.

Moskva, marec-april 1947.

Edvard Kardelj 17. 4. 1947. Ljudska pravica 20. 4. 1947, št. 91.

Stanoje Simić 17. 4. 1947. Ljudska pravica 20. 4. 1947, št. 91.

London, april-maj 1948.

Dr. Aleš Bebler 28. 4. 1948. Ljudska pravica 1. 5. 1948, št. 103.

15. **Graber Georg: Vom künstlerischen Sinn des Volkes.** Österreichische Rundschau, Baden bei Wien 1947, Sonderheft Kärnten, str. 243—247.

Znani koroški etnograf ponavlja v tem članku svoje stare trditve o popolni narodopisni enotnosti Koroške. Začenja s trditvijo, da je že jezikovno (!) dežela sklenjena enota narečij. Toda nekaj strani nato pravi: »Gornja in dolnja Koroška se kljub vsem narodopisnim skupnostim razlikujeta med seboj stvarno (dinglich?) in jezikovno« (podčrtal Ude). »Slovenske in nemške pravljice vsebujejo iste verske predstave, imajo isto duhovno podlago, se poslužujejo stih izraznih sredstev«. »Nobene razlike ni v hišnem stilu, obliki naselj itd. Posebnih slovenskih narodnih običajev ni.« Toda »marsikateri narodopisni biser in staronemški običaj se je pri Slovencih zaradi počasnejše napredujoče kulture ohranil, pod tujo obleko, boljše kakor pri nas« (Nemcih). Z drugo besedo se pravi to: kjer so pri Slovencih kake narodopisne posebnosti, so vendarle vse nemškega izvora in so se pri Slovencih ohranile le zaradi njihove kulturne zaostalosti. Tako pritira Graber zanikanje vsake slovenske izvirne narodopisne posebnosti do absurda. In — od kod kulturna zaostalost? Zanimiva je tudi ugotovitev, da se razprostranjenost tako imenovanih dimnic (Rauchstube) krije z mejami nekdanje Karantanije. In še nekaj je zanimivo: v Graberjevem članku zastonj iščeš pridevnika »avstrijski«. Govori o Koroški, toda vse je bavarskega, nemškega, germanskega izvora.

14. **Grafenauer Bogo: Koroški Slovenci v zgodovini.** Ljubljana (Znanstveni inštitut pri Predsedstvu SNOS) 1945. 47 str. 8°.

V prvem delu brošure (Koroški Slovenci v zgodovini, str. 1—35) poljuden pregled zgodovine koroških Slovencev, v drugem (Narodno vprašanje na Koroškem, str. 35—47) odgovor na hektografirano Fr. Krassnigovo spomenico o vprašanju koroških Slovencev.
15. **Grafenauer Bogo: Slovenska Koroška.** Koledar Družbe sv. Mohorja za navadno leto 1946. Celje 1945, str. 96—101.
16. **Grafenauer Bogo: Koroško vprašanje.** Slovenski zbornik 1945. Ljubljana, Državna založba Slovenije, 1945, str. 432—449.

Geografski in zgodovinski pregled vprašanja Slovenske Koroške. Odgovor na memorandum koroške deželne vlade (št. 59).
17. **Grafenauer Bogo: Država karantanskih Slovencev.** Koroški zbornik, Ljubljana 1946, str. 77—103.

Družbeni in politični razvoj koroških Slovencev od naselitve do propada samostojne države karantanskih Slovencev sredi 8. stoletja.
18. **Grafenauer Bogo: Kmečki upori na Koroškem.** Koroški zbornik, Ljubljana 1946, str. 105—116.

Kmečka upora leta 1478 in 1515 na Koroškem.
19. **Grafenauer Bogo: Narodnostni razvoj na Koroškem od srede 19. stoletja do danes.** Koroški zbornik, Ljubljana 1946, str. 117 do 248.

Podrobna obravnava populacijskega in etničnega razvoja Slovenske Koroške za razdobje, za katerega je na razpolago statistično gradivo.
20. **Grafenauer Bogo: Germanizacija treh Avstrij.** Koroški zbornik, Ljubljana 1946, str. 249—275.

Zgodovinski razvoj koroških Slovencev v 19. in 20. stoletju s posebnim težiščem na obravnavi ponemčevalnega pritiska.
21. **Grafenauer Bogo: Vprašanje jugoslovansko-avstrijske meje na mirovni konferenci leta 1919.** Koroški zbornik, Ljubljana 1946, str. 383—420.

Obravnava diplomatske borbe za Slovensko Koroško in Štajersko v Parizu, predvsem na podlagi zapisnikov sej in uradnih aktov.
22. **Grafenauer Bogo: The National Development of the Carinthian Slovenes.** Ljubljana, Research Institute, Section for Frontier Questions 1946. 92 str. 8°.

—: Национальное развитие каринтийских словенцев. Любляна, Научный Институт, Отделение по изучению вопроса о границах 1946. 93 str. 8°.

—. **Le développement national des Slovènes de Carinthie.** Ljubljana, Institut scientifique, Section pour les questions de frontières 1946. 92 str. 8°.

Zgodovina koroških Slovencev s težiščem na etničnem razvoju in germanizacijskem pritisku, zamišljena kot komentar k etničnemu atlasu Slovenske Koroške (gl. št. 56).

23. **Grafenauer Bogo: Ethnic Conditions in Carinthia.** Ljubljana, Research Institute, Section for Frontier Questions 1946. 40 str. + zemljevid. 8°.

—: **Национальное положение в Каринтии.** Любляна, Научный Институт, Отделение по изучению вопроса о границах 1946. 39 str. + zemljevid. 8°.

—. **La situation ethnique en Carinthie.** Ljubljana, Institut scientifique, section pour les questions de frontières 1946. 43 str. + zemljevid. 8°.

24. **Grafenauer Bogo: Naša Koroška.** Obzornik 1947, str. 2—12 in 145—152.

Poljudno predelana argumentacija memoranduma FLRJ (gl. št. 57).

25. **Grafenauer Bogo: Nekaj o Slovenski Koroški.** Koledar Osvobodilne fronte za Svobodno tržaško ozemlje 1948. Trst, Gregorčičeva založba 1947, str. 91—95.

26. **Grafenauer Ivan: Slovensko slovstvo na Koroškem — živ člen vseslovenskega slovstva.** Koroški zbornik, Ljubljana 1946, str. 284—344.

Zgodovinski pregled razvoja slovenske literature na slovenskem Koroškem in njenih vezi s splošnim razvojem slovenskega slovstva.

27. **Greif Martin: Čez Karnske Alpe na Koroško.** Spomini na partizanska leta II, Ljubljana 1948, str. 129—136.

28. **Grimal H.: La résurrection de l'Autriche et ses frontières.** V knjigi P. George, H. Grimal, F. L'Huillier: Problèmes de la paix. Paris, Editions Raisons d'Être 1946, str. 65—126.

Očrt celotne avstrijske problematike v zvezi s koncem druge svetovne vojne in vzpostavitvijo Avstrije. Po obrisu avstrijskega razvoja — predvsem gospodarskega — od 1919 do 1945 se dotika tudi vprašanja meje. Glede Južne Tirolske priznava sicer napake italijanske politike, vendar meni, da naj ostane Italiji. Glede problema Slovenske Koroške (stran 122 in 124) pa se omejuje le na to, da povzema jugoslovanske in avstrijske teze o narodnostni strukturi in problemu germanizacije ne da bi zavzel svoje stališče.

29. **Hace Matevž: Spomini iz borb na Koroškem.** Iz partizanskega dnevnika. Tovariš 1947. Str. 1198.

- 30.* **Hans J.: Austria between two Wars.** Klagenfurt. Ferd. Kleinmayr 1946. Poglavlje: **The Plebiscite in the Klagenfurt Basin (1920).**

31. **Ilešič Svetozar: Geografski opis Koroške.** Koroški zbornik, Ljubljana 1946, str. 9—42.
Fizikalnogeografski in anthropogeografski pregled Slovenske Koroške (z razmeroma skopim upoštevanjem gospodarstva).
32. **Ilešič Svetozar: Agrarna obljudenost na Koroškem.** Geografski vestnik, časopis za geografijo in sorodne vede, XVIII, Ljubljana 1946, str. 22-35.
33. **Ilešič Svetozar: Oblike zemljiške razdelitve na Koroškem.** Slovenski etnograf, časopis za etnografijo in folkloro, I, Ljubljana 1948, str. 72—81.
34. **Impeditus: Das Slowenenproblem.** Österreichische Rundschau, Baden bei Wien 1947, Sonderheft Kärnten, str. 233—235.
Članek hoče biti pravičen. Poziva na medsebojno razumevanje. Res priznava — doslej edino priznanje s te strani — da se na Koroškem v slovenščini ne »razpravlja« niti pri sodiških niti pri uradih, ker je pač, tako pravi članekar, nemščina po ustavi uradni jezik. Zanimivo »razumevanje« našega stališča pa kaže članekar s trditvijo, da je na Koroškem mogoče naštetih 80 do 90 tisoč Slovencev le po objektvnem kriteriju pokolenja (Abstammung) v smislu »zloglasnih nürnberških zakonov«. Dobrohotni pisec bi seveda moral vedeti, da mi dosledno v vseh publikacijah stojimo na stališču kriterija materinskega jezika, po katerem bi se morala vršiti ljudska štetja in urediti pouk na šolah ter uradni jezik. Objektivni je kriterij materinskega jezika prav toliko, kolikor je objektivna preizkušena, v kulturnem svetu obče priznana resnica, da je majuspešnejša vzgoja in izobrazba in eden glavnih pogojev kulturnega napredka ljudskih množic, vzgoja in izobrazba v materinskem jeziku. Tudi ta članek trdi, da je koroško dvojezično šolstvo urejeno po zgledu švicarskega kantona Graubünden in s tem dokazuje, da ne ve, kakšna je ureditev v Graubündenu.
35. **Izložba Slovenačke Koroške od 6—25 aprila 1947 na Tehničkom fakultetu.** (Beograd 1947.) 12 str. 8°.
Vodnik po razstavi.
36. **K. R. S.: Slovene Carinthia.** The Austro-Yugoslav Frontier Question. The World To-day, Chatham House Review, Royal Institute for International Affairs 1947, Vol. III, No. 9, str. 389—397.
Glavni vidik, s katerega je ta članek napisan, je očitno strateški. Že v prvem odstavku postavi pisec trditve, da je Koroška ekonomsko in strateško velike važnosti za tistega, ki jo ima v oblasti. V nadaljnjem sicer ponavlja vse avstrijske argumente prot našim teritorialnim zahtevam. Argument plebiscitne odločitve postavlja na prvo mesto. Naše argumente, kolikor jih sploh jemlje na znanje, odpravlja zviška. Odnarodovanje koroških Slovencev mu je naraven proces, ki ga niti najbolj širokosrčni šolski zakoni ne bodo ustavili. Če bi Anglija v vprašanju Koroške popustila, bi Avstrijci imeli to za izdajstvo. Končuje pa s podtikanjem vojnih namenov Jugoslaviji in z ugotovitvijo, da je Koroška »možni Sarajevo bodoče vojne«.
37. **Kärnten — ein Problem?** Wien, herausgegeben von der Kärntner Landesregierung 1945. 32 str. 8°.
Brošura postavlja plebiscitno odločitev kot glavni argument proti našim zahtevam. Tudi sicer ne pove nič novega. Služiti pa more kot

dokument, kaj pomeni tudi še po tej vojni za koroške uradne predstavnik (brošuro izdaja deželna vlada!) znanstveno delo izrazitega pangermana in nacista dr. Mart na Wutteja. Brošura se nanj na več mestih sklicuje kot na najvišjo avtoriteto v poznavanju koroškega vprašanja.

38. **Kastelic Olga: Koroška. Spomini na partizanska leta III.** Ljubljana, Prešernova knjižnica za leto 1949, str. 215—228.
39. **Koledar Družbe sv. Mohorja za prestopno leto 1948.** Celovec, Družba sv. Mohorja (1947). 96 str. 8°.

Vsebina:

Mohorjeva družba. Str. 40—42.
Naši bogoslovci. Str. 49—51. (Od 33 bogoslovcev v celovškem semenišču je 15 Slovencev.)
Sveče, rojstna vas Einspielerjev. Str. 52—55.
Ziljsko štehvanje. Str. 56—59.
Potovanje pred sto leti. Str. 72. (Opis potovanja ruskega znanstvenika I. I. Sreznjevskega po Koroškem 1841. leta.)
Peter Markovič. Str. 86—87. (Življenje s koroškega slovenskega slikarja.)

40. **Koledar Družbe sv. Mohorja za navadno leto 1949.** Celovec, Družba sv. Mohorja (1948), 112 str. 8°.

Vsebina:

(Meško): Koroške poti. Str. 44—45.
(Meško): Koroški prazniki. Str. 46—48. (Pisateljevi spomini na Koroško z nekaterimi značilnimi podatki o narodnostnem stanju na Koroškem, značilnimi tudi za pisateljevo mehko naravo.)
Naše cerkveno petje. Str. 68—69. (O obnavljanju slovenskega cerkvenega petja na Koroškem.)
Slomškovi vzori. Str. 72—73.
Ob 40letnici Narodne šole v Št. Petru. Str. 78—81.
Družba sv. Mohorja. Str. 93.
Pravila Družbe sv. Mohorja v Celovcu. Str. 109—110.
Seznam udov Družbe sv. Mohorja. Str. 111—112. (V letu 1948 je imela družba na Koroškem 4908 rednih članov nasproti 5693 v letu 1918 in 2261 v letu 1934.)

41. **Koledar Slovenske Koroške za prestopno leto 1948.** Uredil Franci Zwitter. Celovec, Slovenska prosvetna zveza (1947). 96 str. 8°.

Vsebina:

Narodnoosvobodilna borba na Koroškem. Str. 31—35.
—ci: Ideja Zedinjene Slovenije na Koroškem. Str. 35—38.
Izsejanka pripoveduje. Str. 66—70.
Ljudsk. tabori na naših tleh. Str. 39.
Življenje in borba naše mladine. Str. 51—53.
Glej tudi št. 50, 52, 66, 96, 116.

42. **Koledar Slovenske Koroške za navadno leto 1949.** Uredil Franci Zwitter. Celovec, Slovenska prosvetna zveza (1948). 112 str. 8°.
Glej št. 78, 79, 92, 111, 113, 114.

43. **Koroški zbornik.** Uredili Bogo Grafenauer, Lojze Ude, Maks Veselko. Ljubljana, Državna založba Slovenije 1946. 658 str. z 8 slikami in 15 zemljevidi, 24 zemljevidov in 12 str. pokrajinskih fotografij v prilogi.
Vsebino glej pod št. 17—21, 26, 31, 44, 46, 53, 80, 93, 97, 100.
Priložnik o vseh straneh zgodovinskega razvoja in sedanjega položaja na Slovenskem Koroškem, ki ga je pripravil Oddelek za mejna vprašanja Znanstvenega inštituta pri Predsedstvu SNOS.
44. **Kos Milko: Slovenska naselitev na Koroškem.** Koroški zbornik, Ljubljana 1946, str. 43—75.
Kolonizacijska zgodovina Koroške od prihoda Slovencev v novo domovino do konca srednjega veka z razlago, zakaj se je narodnostna meja v 15. st. ustalila.
45. **Kos Milko: Koroška v času Miklove Zale.** Gledališki list Slovenskega narodnega gledališča v Ljubljani. Drama. 1947/1948, str. 133.
46. **Kotnik Fran: Bukovniki.** Koroški zbornik, Ljubljana 1946, str. 312—316.
V razpravi Ivana Grafenauerja (št. 26) vpleteni prikaz nešolanih ljudskih književnih delavcev na Koroškem v 18. in 19. stoletju.
47. **Kraigher Boris: O nesoglasjih ob slovenskem narodnem vprašanju.** Delo 1948, št. 2, str. 11—42.
Marksistično-leninistična kritika stališča, ki ga zavzemajo avstrijski komunisti glede Koroške, italijanski komunisti odn. tržaška skupina Vidaličevcev pa glede tržaških, goriških in beneških Slovencev. Odgovor na očitek nacionalizma v našem stališču.
48. **Kramole Luka: Zbornik koroških pesmi.** Ljubljana (Državna založba Slovenije) 1948. 104 str. 8°.
Uvod napisal Prežihov Voranc (ps. = Kuhar Lovro). Pesmi razdeljene na 4 poglavja: Mežiška dolina, Podjuna, Rož in Ziljska dolina. K vsakemu poglavju napisal spremne besede Franc Sušnik, s slikami opremil Maksim Gaspari. Vsebuje dialektično razpravo Josipa Šašlja: »Naš Korotan« in Slovarček manj znanih besed koroškega dialekta, ki sta ga sestavila Josip Šašelj in Franc Sušnik.
49. **(Kuhar Lovro) ps. Prežihov Voranc: Od Kotelj do Belih vod.** Ljubljana, Državna založba Slovenije 1945. 206 str. 8°.
Koroško vprašanje, ilustrirano s Prežihovimi spomini.
50. **(Kuhar Lovro) ps. Prežihov Voranc: Prvi spopad.** Koledar Slovenske Koroške za prestopno leto 1948, str. 75—79.
Iz dobe narodnoosvobodilne borbe na Koroškem.
51. **Langbein Otto: Zur Kärntner Slowenenfrage.** Weg und Ziel, Monatsschrift für Fragen der Demokratie und des wissenschaftlichen Sozialismus. Wien 1947, Nr. 6, str. 402—416.
Pisatelj, avstrijski komunist, zavrača našo zahtevo po priključitvi Slovenske Koroške k FLRJ z istim argumentom geografsko-gospodarske nedeljivosti Koroške kakor druge avstrijske stranke. Tudi plebi-

scit mu je dokaz za to nedeljivost. Priznava pa sklenjenost slovenskega jezikovnega ozemlja na Koroškem. Dokaj obširno in zavzeto opisuje krivice, ki se gode koroškim Slovincem, in konča z zahtevami, ki jih je KPA postavila po sekretarju CK Friedlhu Fürnbergu na plenarni seji CK januarja 1947: pravica do slovenskih učiteljev, slovenščina kot enakopraven uradni jezik na dvojezičnem (?) ozemlju, svoboda organiziranja in delovanja slovenskih nacionalnih, gospodarskih in političnih organizacij, odstranitev fašističnih in reakcionarnih jugoslovanskih izdajalcev iz Avstrije, zavarovanje proti nadaljevanju pangermanske, protijugoslovanske propagande.

52. **Lapuš Florijan: Slovensko združništvo v gospodarski borbi koroških Slovencev.** Koledar Slovenske Koroške za prestopno leto 1948, str. 45—47.

53. **Lorenz Emil: Lebendige Landschaft.** Klagenfurt, Ferd. Kleinmayr 1948. 119 str. 1 slika. 8°

V feljtonistični obliki podaja pisatelj zadnje trditve nemške znanosti o nekaterih vprašanih iz stare koroške zgodovine, narodopisja in imenoslovja (n. pr. izvor besed Kärnten, Celovec-Klagenfurt, win-disch itd.).

54. **Marek Franz: Was lehrt uns die Kritik an den Führern der KP Jugoslawiens? Weg und Ziel, Monatsschrift für Fragen der Demokratie und des wissenschaftlichen Sozialismus, Wien 1948. Sonderheft August, str. 569—598.**

Članek se dotika koroškega vprašanja na dveh mestih: ko govori o nacionalizmu voditeljev jugoslovanskih komunistov in o Osvobodilni fronti na Slovenskem Koroškem. Nacionalizma voditeljev jugoslovanskih komunistov ne vidi v tem, da zahtevajo Slovensko Koroško, in ne v tem, da ozemeljske zahteve razširjajo tudi na avstrijske predele, temveč v tem, da ne kažejo nobenega razumevanja za položaj in politiko avstrijskih komunistov in da so Avstrijo kot reakcionarno deželo »za vedno odpisali«. S katerimi dejanji in izjavami jugoslovanski komunisti to nerazumevanje in omalovaževanje kažejo, pisec ne pove. V vodstvu OF na Slovenskem Koroškem vidi tudi znane klerikalce in reakcionarje. Imen ne navaja.

55. **Marolt France: Gibno-zvočni obraz slovenskega Korotana.** Koroški zbornik, Ljubljana 1946, str. 345—382.
Razprava o koroški narodni pesmi in plesih.

56. **Maps relating to the Ethnical Structure of Slovenian Carinthia.** [Beograd (Ministarstvo inostranih poslova FNRJ) 1947.] 14 str. + 18 zemljevidov. f°.

—: **Этнографический атлас Словенской Каринтии.** [Beograd 1947.] 14 str. + 18 zemljevidov. f°.

—: **Cartes sur la structure ethnique de la Carinthie Slovène.** [Beograd 1947.] 14 str. + 18 zemljevidov. f°.

Predan obenem z memorandumom (gl. št. 57) konferenci namestnikov zunanjih ministrov v Londonu 14. januarja 1947.

57. **Memorandum vlade Federativne Narodne Republike Jugoslavije o Slovenačkoj Koroškoj, pograničnim delovima štajerske**

i Gradišćanskim Hrvatima. (S prilogami: 1. Učešće Austrije u hitlerovskoj agresiji i okupaciji Jugoslavije; 2. Narodnooslobodilačka borba koruških Slovenaca u toku poslednjeg rata; 3. Etnički karakter Slovenačke Koruške; 4. Beleške o istoriji koruških Slovenaca; 5. Geografsko-ekonomska povezanost Slovenačke Koruške i pograničnih delova Štajerske sa Jugoslavijom; 6. Gradišćanski Hrvati.) Beograd [Ministarstvo inostranih poslova] 1947. 104 str., 15 diagramov in skic v besedilu + 13 kart in XII str. statističnih tabel v prilogi. 4°.

(V angleščini, ruščini in francoščini, so tiskani deli memorandumov posebej.)

— **Memorandum of the Government of the Federative People's Republic of Yugoslavia on Slovene Carinthia, the Slovene Frontier Areas of Styria and the Croats of Burgenland.** [Beograd 1947.] 8 str. + 1 zemljevid. 4°.

Annex No. 1. Participation of Austria in Hitler's Aggression against and Occupation of Yugoslavia. 11 str.

Annex No. 2. The National Liberation Struggle of the Slovenes of Carinthia during World War II. 3 str. + 8 zemljevidov s komentarji.

Annex No. 3. Ethnical Character of Slovene Carinthia. 31 + XII str. + 1 zemljevid.

Annex No. 4. On the History of Carinthian Slovenes. 15 str.

Annex No. 5. Geographical and Economic Ties of Slovene Carinthia and the Frontier Areas of Styria with Yugoslavia. 9 str. + zemljevid.

Annex No. 6. The Croats of Burgenland. 7 str. + zemljevid.

— **Меморандум правительства Федеративной Народной Республики Югославии о Словенской Каринтии, словенских пограничных районах Штирии и бургенландских хорватах.** [Beograd 1947.] 8 str. + zemljevid. 4°.

Приложение № 1. Участие Австрии в гитлеровской агрессии и оккупации Югославии. 11 str.

Приложение № 2. О народно-освободительной борьбе каринтийских словенцев в ходе минувшей войны. 3 str + 8 zemljevidov s komentarji.

Приложение № 3. Этнический характер Словенской Каринтии. 31 + XII str. + zemljevid v prilogi.

Приложение № 4. Об истории каринтийских словенцев. 15 str.

Приложение № 5. Географическо-экономическая связанность Словенской Каринтии и пограничных районов Штирии с Югославией. 9 str. + zemljevid.

Приложение № 6. Бургенландские хорваты. 7 str. + zemljevid.

— **Memorandum du Gouvernement de la République Fédérative Populaire de Yougoslavie concernant la Carinthie Slovène, les régions frontalières slovènes de Styrie et les Croates du Burgenland.** [Beograd 1947.] 8 str. + zemljevid 4°.

Annexe No. 1. Participation de l'Autriche a l'agression et a l'occupation de la Yougoslavie par les Hitlériens. 12 str.

Annexe No. 2. La lutte de libération nationale des Slovènes de Carinthie au cours de la dernière guerre. 3 str. + 8 zemljevidov s komentarji.

Annexe No. 3. Le caractère ethnique de la Carinthie Slovène. 31 + XII str. + zemljevid v prilogi.

Annexe No. 4. Notes sur l'histoire des Slovènes de Carinthie. 15 str.

Annexe No. 5. Connexité géographique et économique entre la Carinthie Slovène et les régions limitrophes slovènes de Styrie d'une part et la Yougoslavie d'autre part. 9.str. + zemljevid.

Annexe No. 6. Les Croats de Burgenland. 8 str. + zemljevid.

Memorandum, predložen konferenci namestnikov zunanjih ministrov v Londonu dne 14. januarja 1947.

58. **Memorandum of the Government of the Federative People's Republic of Yugoslavia to the Deputy Foreign Ministers regarding the territorial and other clauses of the Treaty with Austria.** [Beograd 1948.] 14 str. 4°.

Memorandum, predložen konferenci namestnikov zunanjih ministrov v Londonu dne 26. aprila 1948. Vsebina: skrčenje naših ozemeljskih zahtev (spodnja Ziljska dolina, del mesta Beljaka južno od reke Drave in njegove okolice, občina Puštica, Gradnica, St. Pavel, Legerbuh, Etna vas, del občine Labot in občina Sobota); zahteva po zaščiti nacionalnih in kulturnih pravic koroških Slovencev in gradiščanskih Hrvatov.

59. **Memorandum koroške deželne vlade:**

Denkschrift, betreffend die endgiltige Anerkennung der auf dem Vertrag von Saint Germain (:1919:) und den Ergebnissen der Kärntner Volksabstimmung (:1920:) beruhenden Grenze zwischen Österreich und Jugoslawien. Überreicht von der Provisorischen Kärntner Landesregierung an den befehlshabenden Offizier des Military Government für Kärnten, Klagenfurt, 12. September 1945. 11 str. 4°.

Memorandum No. 2, betreffend die Unmöglichkeit der von Jugoslawien beanspruchten Draugrenze. In Ergänzung des Memorandums vom 12. September 1945, betreffend die endgültige Anerkennung der auf dem Verträge von Saint Germain (:1919:) und den Ergebnissen der Volksabstimmung in Kärnten (:1920:) beruhenden Vorkriegsgrenze zwischen Österreich und Jugoslawien. Klagenfurt, am 1. Oktober 1945. Überreicht von der Provisorischen Kärntner Landesregierung an den befehlshabenden Offizier des Military Government für Kärnten, 8 str. 4°.

Ten Maps of Kärnten supplementing the Memoranda of the Provisional Government of Kärnten of September 12th 1945 and October 1st 1945 [:No. 2:]. — Dix Cartes de Carinthie illustrant les Mémoires du Gouvernement provisoire de Carinthie en date du 12 septembre 1945 et du 1er Octobre 1945 [:No. 2:]. — Zehn Karten von Kärnten zur Erläuterung der Denkschriften der Provisorischen Kärntner Landesregierung vom 12. September 1945 und 1. Oktober 1945. [:Nr. 2:].

Memorandum Nr. 3, betreffend die Petitionen der Bevölkerung des Kanaltales [:Bezirk von Tarvis:] wegen der Rückgliederung dieses Gebietes an Österreich. Von der Bevölkerung des Kanaltales an die britische Militärregierung für Kärnten und an die Provisorische Kärntner Landesregierung in Klagenfurt überreicht. Klagenfurt, am 20. Oktober 1945. 7 str. 4°.

60. [Messner Janko] ps. Ivan Petrov: **Morišče Dravograd**. Ljubljana. Slovenski knjižni zavod 1946. 34 + (II) str. 8°.

Dokumentaričen opis grozodejstev avstrijskih koroških nacistov nad koroškimi Slovenci, ki so bili zaprti v kletah bivšega okrajnega glavarstva v Dravogradu.

61. Milojević Borivoje Ž.: **O položaju i granicama Jugoslavije**. Beograd, Kolarčev narodni univerzitet, Knjižnica za narodno prosvjećivanje 52, 1948, 22 str. 8°.

Omenja (str. 19) tudi vprašanje meje med FLRJ in Avstrijo v zvezi s koroškimi Slovenci.

62. Novšak France: **Koroški Slovenci na borbenih postojankah**. Tovariš 1948, str. 461—462.

63. Novšak France: **Protiimperialistični značaj borbe koroških Slovencev**. Nova Obzorja 1948, str. 52—57.

- 63^a. **Das Österreichbuch**. 3. izd. Wien, Verlag der Österr. Staatsdruckerei (1948). Im Auftrage des Bundespressdienstes herausgegeben von Ernst Marboe. + 344 str. + 16 listov slik.

Propagandna knjiga o Avstriji in njenih posameznih deželah, s številnimi likovnimi reprodukcijami in ilustracijami. Vsebuje pokrajinske opise in zgodovinske, gospodarske in kulturne pregledne, pisane mestoma z močno reakcionarnim aspektom. V poglavju o Koroški (str. 235—256) pisatelj (Bernhard Scheichlbauer!) poveljuje lepoto

koroške pokrajine in nad vse poudarja geografsko-gospodarsko in zgodovinsko, kulturno povezanost in nedeljivost Koroške. Mimogrede omenja tudi Slovence.

64. **Österreichische Rundschau.** Baden bei Wien 1947, Sonderheft Kärnten.

Vsebina: gl. št. 15, 54, 67.

65. **Die OF ohne Maske.** (:Die Wahrheit über Kärnten:) Eine Zusammenstellung. Herausgeber: Landeswerbegemeinschaft Kärnten, Klagenfurt. Verantwortlich: Lorenz Mack, Klagenfurt 1948. 29 str. 8°.

V tej brošuri je zgoščeno podano vse, kar ima o koroškem vprašanju povedati tista plast nemškoavstrijske družbe na Koroškem, katere politična zastopnica je ÖVP. Niti na misel ji ne prihaja, da bi se odpovedala nadaljnji germanizaciji koroških Slovencev. Brošura je polna očitih neresnic in netočnosti, preveč, da bi v okviru bibliografskega poročila mogli naštetih le glavne. Za duhovno raven te brošure je značilno, da med pravicami, ki so priznane koroškim Slovincem in ki naj dokazujejo, kako demokratična in tolerantna je Avstrija, našteva pisec tudi pravico do povračila škode od nacistov izseljenim slovenskim družinam in do obnovitve slovenskih zadrug. Solske razmere so urejene po vzoru švicarskega kantona Graubünden. Pisec nedvomno ne ve, kako je v tem kantonu. Toda lepo se sliši. O kakem občutku krivde nasproti Slovincem ni duha ne sluha, še nasprotno: Slovinci so krivi pred koroškimi Nemci. Slovinci so bili hušji od nacistov (str. 22). Toda že po nekaj straneh uide piscu priznanje: »Južna Koroška ni nikdar klomila pred nacističnim masiljem. Nikjer v Avstriji se ni borilo v zadnjih letih vojne toliko borcev za svobodo in partizanov proti terorju kakor na južnem Koroškem.« Zakaj prav tu in kdo so bili ti borci? Neki južni Korošci, toda menda ne Slovenci, kajti »južna Koroška« se ne bo nikdar uklonila terorističnim metodam majhne slovenske manjšine« (str. 25).

66. **Ogris Josip: Položaj slovenskih duhovnikov na Koroškem.** Koledar Slovenske Koroške za leto 1948, str. 42—44.

Pisatelj, župnik v Ločah na Koroškem, zvest pristaš OF, opisuje preganjanje koroških slovenskih duhovnikov, zlasti pod nacizmom. »Glavno je, da gre dobro ljudstvu, da bi mu šlo bolje kot sedaj...«

67. **Paschinger Herbert: Grundlagen der Kärntner Wirtschaft.** Österreichische Rundschau, Baden bei Wien 1947, Sonderheft Kärnten, str. 255—259.

Članek, znani koroški geograf, ponavlja trditve o gospodarski enotnosti in nedeljivosti Koroške, samo s še večjo zaostrenostjo kakor doslej. Gornja in dolnja Koroška se gospodarsko med seboj izpopolnjujeta. Dolnja Koroška je gornji življenjsko potrebna. Članek obravnava tudi druge gospodarske panoge, kakor rudarstvo, industrijo in obrt, trgovino, tujski promet. Zanimivo pa je priznanje, da še ni statistično ugotovljeno, koliko življenjskih potrebščin dobavlja dolnja Koroška Celovcu. Če pomislimo, kaj se je o tem od nemškoavstrijske strani že vse pisalo, se more reči, da je bilo to pisanje na slabih znanstvenih temeljih. Na trditve tega Paschingerjevega članka odgovarja pod št. 116 omenjeni članek Mirta Zwitterja »Vloga in pomen kmečkega gospodarstva Slovenske Koroške«.

68. **Pavlovič Petar: Politika zapadnih imperialista i Slovenska Koroška.** Trideset dana 1947, br. 13—15, str. 1—7.

Vtisi ob zasedanju namestnikov zunanjih ministrov v Londonu 1947.

69. **Peattie Roderick: Grenzprobleme und Friede.** Eine geographische Übersicht. Mit 22 Kartenskizzen. Autorisierte Übersetzung von J. N. Lorenz. Wien, Universum (1948), 224 str. 8°. Original imata naslov: Look to the frontiers — A geography for the peace table New York — London (1944).

Pisatelj, profesor geografije na Ohio-State-University, izhaja od ugotovitve, da je geografsko gospodarsko okolje temeljni, odločilni zgodovinski faktor. V nacionalizmu vidi — ne da bi si bil na jasnem o nacionalnem vprašanju sploh — glavno težavo državno-upravne razmejitve po geografsko-gospodarskem vidiku. Tudi »geopolitiko je treba globoko pokopati«. Razpravlja o problemih obalne, gorske in rečne meje. Zametava »politične« meje. Razvija teorijo, da je najboljša, da tvorijo mejo med narodi, državami, ki so v sporu za neko ozemlje, na katerem se močno tare »dinamizem« teh narodov, svobodne, avtonomne cone in ne narodnostne mejne črte. Toda v koroškem vprašanju stoji na avstrijskem stališču, ne da bi poznal zgodovino koroških Slovencev in nacionalne razmere na Koroškem. Pravi n. pr.: »Slovani, bogati na otrokih, so se razširili preko gorovja (misli Karavanke) in imajo posestva na južnem robu Celovške kotline (str. 27).«

70. **Perkonig Josef Friedrich: Kärnten, sonniges Bergland.** 5. Aufl. Mit 128 Bildern und Tafeln. Graz, Leykam Verlag 1947. 158 str. 8°.

Knjiga fotografskih posnetkov, kulturno in politično zgodovinskih in narodopisnih znamenosti in posebnosti ter pokrajinskih lepot Koroške s komentarji. Peta izdaja te knjige. Značilna je sprememba naslova iz »Kärnten — deutscher Süden« prejšnjih izdaj v naslov »Kärnten — sonniges Bergland«. Še značilnejša je sprememba uvoda prejšnjih izdaj, pisane v poudarjeno pangermanskem duhu, v uvod nekega mistično utemeljevanega koroškega patriotizma. Vedno isto: kadar se čutijo ljudje, kakor je Perkonig, varne, proslavljajo nemško zmago na Koroškem, ko je situacija kritična, molče o nemštvu in govore samo o koroškem patriotizmu.

71. **Perkonig Josef Friedrich: Im Morgenlicht.** Wien-Amandus 1948. 271 str. 8°.

Pisatelj, doma iz Borovelj, sin slovenskega očeta in nemške matere, opisuje pokrajino, ljudi, običaje, sredi katerih je preživel svojo prvo mladost. Dokumentaričnega značaja za nacionalne razmere na Koroškem je poglavje »Mit zwei Zungen« (str. 58—67). Pisatelj pripoveduje, da govori dvojezični ljudje na Koroškem slovensko takrat, kadar gre za stvari, na katerih so srčno posebno zainteresirani in ki zadevajo njihovo življenje v družini in delavnici. Kadar gre za širše, javne zadeve, govornijo nemško. Pisatelj priznava, da je živel v zmoti, tudi pod vplivom »krivih prerokov«, da ima slovenski jezik poleg nemškega v deželi le »manjšo, gostinsko pravico«. V primeru z nemško nacionalno miselnostjo številnih prejšnjih njegovih spisov pomenijo ugotovitve in priznanja v tem poglavju morda začetek pravičnejšega gledanja pisatelja na nacionalne razmere na Koroškem.

72. **Петровић Мих. С.: Борба за ослоboђење Корушке.** Београд, Савез удружења новинара ФНРЈ 1948. 75 str. 8°.

Od znanega srbskega publicista pisana brošura, ki seznanja Srbe z borbo koroških Slovencev n posebej z njihovim sedanjim položajem. Motijo nekatere netočnosti.

73. **Pirjevec Dušan-Ahac: Boj za Dravo.** Slovenski zbornik 1945. Ljubljana, Državna založba Slovenije 1945, str. 569—579.

Spomini iz narodnoosvobodilne borbe.

74. **Pirjevec Dušan: Vojni napori koroških Slovencev v drugi svetovni vojni.** Koledar Osvobodilne fronte Slovenije 1947, str. 46 do 55.

75. **Podgore Valentin: Sveta Hema Krška.** Dobrotnica koroških Slovencev, Celovec, Družba sv. Mohorja 1948. Knjižnica Družbe sv. Mohorja št. 1. 24 str. 8°.

76. **Polley Otto Maria: Sieben Tage Kärnten.** Erzählung eines Landes. Mit 40 Abbildungen. Klagenfurt, E. Kaiser 1947. 197 str. 8°.

Na sedmih dnevnik izletih razkazuje pisatelj svojemu obiskovalcu, amerškanskemu prijatelju, prirodne lepote, politično in kulturno zgodovinske znamenitosti in druge zanimivosti Koroške ter mu — in to je glavni namen knjige — z vsemi stereotipnimi zgodovinskimi, geografskimi n gospodarskimi argumenti avstrijskega stališča dokazuje nedeljivost Koroške.

Prežihov Voranc, glej Kuhar Lovro (št. 49, 50).

77. **Prušnik Karel-Gašper: Čez Dravo.** Spomini na partizanska leta II. Ljubljana 1948, str. 107—121.

78. **Prušnik Karel-Gašper: Spomladi 1945.** Koledar Slovenske Koroške za navadno leto 1949, str. 52—56.

Iz partizanske borbe na Koroškem.

79. **Prušnik Karel-Gašper: Uprli smo se — in zmagali.** Koledar Slovenske Koroške za navadno leto 1949, str. 32—34.

O početkih osvobodilnega gibanja na Slovenskem Koroškem. Tavčmanov Franci-Lenart, eden prvih organizatorjev in partizanov.

80. **Ramovš Fran: O pomembnosti nekaterih pojavov v slovenskih narečjih na Koroškem.** Koroški zbornik, Ljubljana 1946, str. 276—285.

Kratek pregled posebnih značilnosti v jezikovnem razvoju koroških Slovencev, obrnjen proti teoriji o »vindišarjih«.

81. **Ribnikar Kristl-Feliks: Žena na straži.** Spomini na partizanska leta II, 1948, str. 123—127.

82. **Rot-Weiss-Rot-Buch.** Darstellungen, Dokumente und Nachweise zur Vorgeschichte und Geschichte der Okkupation Österreichs. Erster Teil. (:Nach amtlichen Quellen:) Wien, Österreichische Staatsdruckerei 1946. 224 str. 4°.

Knjiga dokumentov, ki naj bi dokazali, da se je Avstrija borila za svojo osvoboditev in tako izpolnila pogoje, ki ga postavlja moskovska deklaracija za zmanjšanje odgovornosti za vojno udeležbo na strani Hitlerjeve Nemčije. Kolikor nam je znano, ni izven Avstrije doslej še nihče priznal, da se je Avstriji s to knjigo ta dokaz posrečil. Amerika, Anglija in Francija so šle na mednarodnih konferencah mimo tega vprašanja.

- 82a. **Santonino Paolo: Die Reisetagebücher des Paulo Santonino 1485—1487.** Aus dem lateinischen übertragen von Rudolf Egger. Verlag Ferd. Kleinmayer, Klagenfurt — 1947. Naslov publikacije originala: »Itinerario di Paolo Santonino in Carinthia, Stiria e Carniola negli anni 1485—1487«.

Pisec beleži dogodke in opazovanja s službenih potovanj delegata akvilejskega patriarha, katerega je spremljal kot uslužbenec patriarhove pisarne, leta 1485 po Ziljski dolini od Koč do Brda ob Presežkem jezeru in v Zgornjem Dravogradu, leta 1486 skozi Spodnjo Ziljsko dolino v kraje, ležeče v sedanjem beljaškem okraju in v Zgornjem Rožu, leta 1487 pa po Spodnjem Štajerskem. Podrobnejše poročilo, ki pa vira glede njegovega pomena za slovensko zgodovino seveda še daleč ne izčrpa, gl. v Glasniku Muzejskega društva za Slovenijo 24, 1943, str. 95—102 (Turk J., Santoninovo Itinerarium).

83. **Saopštenje o zločinima Austrije i Austrijanaca protiv Jugoslavije i njenih naroda.** Beograd. Državna komisija za utrdjivanje zločina okupatora i njihovih pomagača 1947. 151 + (II) str. 4°.

Report on the Crimes of Austria and the Austrians against Yugoslavia and the Peoples. Belgrade, Yugoslav War Crimes Commission 1947. 165 + (III) str. 4°.

84. **Sienčnik Luka in Bogo Grafenauer: Slovenska Koroška.** Seznam krajev in politično-upravna razdelitev. Ljubljana, Znanstveni inštitut, Oddelek za meje 1945. 68 str. + zemljevid (pregled občin po stanju leta 1954).

Uvodnemu pregledu zgodovinskega razvoja mej in uprave na Slovenskem Koroškem (str. 5—11) sledi po občinah razporejen seznam krajev; uporabo seznama olajšujeta registra slovenskih in nemških krajevnih imen v abecednem redu.

85. **Sket Jakob: Miklova Zala.** Povest iz turških časov. Uvod napisal Prežihov Voranc. (Ljubljana), Klub koroških Slovencev 1946. 111 str. 8°.

86. **Slovenačka Koroška i Gradišćanski Hrvati.** Pitanje 200.000 Jugoslovena u Austriji. Beograd (Ministarstvo inostranih poslova) 1947. 14 str. + 20 zemljevidov s komentarji. 8° p. f.

The Slovene Carinthia and the Burgenland Croats. The Question of 200.000 Yugoslavs in Austria. Beograd, 1947. 15 str. + 20 zemljevidov s komentarji. 8° p. f.

Словенская Корушка и бургенландские хорваты. Вопрос о 200.000 югославах в Австрии. Белград, 1947. 16 str. + 20 zemljevidov s komentarji. 8° p. f.

La Carinthie Slovène et les Croats du Burgenland. Le problème des 200.000 Yugoslaves en Autriche. Beograd 1947. 16 str. + 20 zemljevidov s komentarji.

Žepni atlas o vprašanju jugoslovansko-avstrijske meje z besedilom memorandumu vlade FLRJ.

87. **The Slovene Carinthia. — Словенская Каринтия. — Carinthie Slovène. — Slovenska Koroška.** (Ljubljana, T LdP 1947.) 80 str. besedila in slik + 10 prilog. 4°.

Pokrajinske slike, dokumenti o razvoju koroških Slovencev, slike iz narodnoosvobodilne borbe, zemljevidi, zbrani v propagandist čnem albumu.

88. **Steiner Karl: Die Einheit Kärntens.** Österreichische Monatshefte, Blätter für Politik, herausgegeben vom der ÖVP. Wien 1947, Nr. 9, str. 346—348.

89. **Svoboda.** Mesečnik Slovenske Koroške. Urejuje uredniški odbor. Odgovorni urednik Franci Zwitter. Celovec, Slovenska prosvetna zveza.

Začela izhajati novembra 1948.

90. **Syers Kenneth: Austro-Yugoslav Frontier Problems.** Slovene Carinthia. (London, British-Yugoslav Association 1947.) 32 str. 8°.

Pisatelj, absolvent univerze v Cambridgeu, se je med vojno kot letalec spustil med jugoslovanske partizane in ostal do konca vojne med njimi. Ko je pisal to brošuro, je bil dopisnik News Chroniclea. Koroško vprašanje pojmuje kot del borbe slovenskega naroda proti nemškemu imperializmu, pritisku tega imperializma proti Jadranu. Zagovarja in utemeljuje upravičenost jugoslovanskih zahtev. Obsoja angleško politiko nasprotovanja. Razkrinkava stališče britanskih okupacijskih oblastev na Koroškem kot Slovincem sovražno, neiskreno, glede nacistov skrajno oportunistično. Kakor Cannan tudi Syers omenja nemško-avstrijske grožnje proti Slovincem.

91. **Šašel Josip: Pravne starožitnosti iz Roža.** P. o. iz Etnologa XVII, 1944. Ljubljana 1945. 15 str. 8°.

92. **(Šašel Josip) ps. Šašeljnov J.: Pred sto leti na Humberku.** Koledar Slovenske Koroške za navadno leto 1949, str. 47—51. Popis upora humberških kmetov leta 1848 po ustnem izročilu.

93. **Škerl France: Koroška v borbi za svobodo.** Koroški zbornik, Ljubljana 1946, str. 493—603.

Na arhivskem gradivu Muzeja narodne osvoboditve LRS in na izpovedi udeležencev sloneč obsežen prikaz narodnoosvobodilne borbe na Koroškem.

94. Škerl France: **Režim stoletnega potujčevanja na Koroškem.** Koledar Gregorčičeve založbe, Trst 1947, str. 74—81.

95. Škerlj Stanko: **O slovenačkom karakteru Koroške.** Trideset dana 1946, br. 3, str. 43—53.

Pregled koroškega vprašanja s težiščem na narodnostnem značaju Slovenske Koroške.

96. Tischler Joško: **40. obletnica Prosvetne zveze.** Koledar Slovenske Koroške za prestopno leto 1948, str. 40—41.

97. Tomšič Ivan: **Plebiscit na Koroškem s pravne strani.** Koroški zbornik, Ljubljana 1946, str. 421—491.

Pravna argumentacija za neveljavnost plebiscita leta 1920 (ker je bil neumesten, pristransko izveden in je z dogodki od »Anschlusa« dalje izgubil vsako veljavo).

98. Tončič L.: **Die Slowenen in Kärnten.** Berichte und Informationen des Österreichischen Forschungsinstitutes für Wirtschaft und Politik, Salzburg 1946, Heft 15.

Članek začenja z ugotovitvijo nacističnega izvora, da sega germansko-slovenski mešani pas od Kamalske doline in Šmohorja proti vzhodu do Prekmurja, na jugu pa od Celovške kotline do Save. Sicer so piscu znanstveni vir za obravnavanje koroškega vprašanja, koroške zgodovine, etničnega stanja, šolstva, štetij, spis: dr. Martina Wutteja, ki ga tudi izrečno imenuje. Vendar hoče pisec varčvati videz objektivnega informatorja in navaja tudi nekatera slovenska mnenja, številke. V celoti torej članek brez kakih novosti, razen nekaj netočnih podatkov, kakor je na pr., da je »Koroška kronika« oficialni organ koroških Slovencev.

99. Turnšek Metod: **Država med gorami.** Drama v petih dejanjih. Trst (t. E. Tenente) 1948. 122 str. + 8 listov slik.

Drama iz zgodovine Karantanije ok. leta 750. Isti avtor je k delu napisal tudi zgodovinski uvod. Tako uvod kakor drama imata s stališča zgodovinarja precejšnje hibe.

100. Ude Lojze: **Avstrija, pangermanizem in Koroška.** Koroški zbornik, Ljubljana 1946, str. 605—653.

Zgodovinski pregled borbe za nacionalno orientacijo Avstrije, pangermanskih teženj posebej v senžermenski Avstriji in na Koroškem, vse v luči borbe za demokracijo.

101. Ude Lojze: **Kdo je bil pripravljen boriti se za samostojnost Avstrije?** Novi Svet 1948, str. 395—404 in 476—483.

Razprava o odnosu avstrijskih strank do vsenemških načrtov in »anšlusa«, o avstrijski sokrivdi za »anšlus«.

102. Ude Lojze: **Odgovornost Avstrije za vojno udeležbo in naše zahteve.** Ljudski pravnik 1948, str. 193—207.

Pravna analiza in razlaga moskovske deklaracije o Avstriji 1. novembra 1943 in pravna utemeljitev naše zahteve po Slovenski Koroški in po reparacijah.

103. **Um die Landeseinheit Kärntens.** Herausgeber: Kommunistische Partei Österreichs, Landesleitung Kärnten, Klagenfurt, Kärntner Volksverlag. Verantwortlich für den Inhalt: Hans Kalt. 1947. 16 str. 8°.

Odgovarjajoč na očitke Österreichische Volkspartei in Sozialistische Partei Österreichs dokazuje brošura dosledno nastopanje avstrijske komunistične stranke na Koroškem za enotnost in nedeljivost Koroške, obenem pa, da se avstrjski komunisti bore za svobodno Avstrijo in proti vsakemu socialnemu in nacionalnemu zatiranju.

104. **Verbrechen fordern Sühne!** Celovec — Klagenfurt, Pokrajinski odbor Osvobodilne Fronte za Slovensko Koroško — Agitprop komisija, 14. oktober 1947, 45 str. 8°.

Brošura napisana ob procesu proti Maier-Kaibitschu 1947. Predgovorina, idejni utemeljitelji in organizatorji naslne preselitve koroških slovenskih družin aprila 1942.

105. **Verosta Stefan: Die internationale Stellung Österreichs.** Eine Sammlung von Erklärungen und Verträgen aus den Jahren 1938—1947. Eingeleitet, übersetzt und mit Anmerkungen versehen von —. Wien, Manzsche Verlagsbuchhandlung 1947. VIII + 148 str. 8°.

Pisatelj zastopa avstrijsko oficialno tezo o kontinuiteti avstrijskega državnega in pravnega reda med 13. marcem 1938 (zakon o aneksiji!) in 27. aprilom 1945 (proklamacija provizorične vlade Rennerja 27. aprila 1945!). Zastopa teorijo o identiteti meddržavnopravnega subjekta Avstrije od leta 1918 do 1945. Avstrija je bila marca 1938 oropana le svoje poslovne zmožnosti. Ni se mogla izjavljati in ne bojevati. (Tako teritorialni kakor reparacijski zahtevki Jugoslavije so torej pravno neutemeljeni.) — Vse te pravne konstrukcije so možne le, ker se od avstrijske strani ne priznava, da so bile pravne posledice aneksije Avstrije po Hitlerjevi Nemčiji med velikimi zavetniki (in le med njimi) dogovorno uničene šele z moskovsko deklaracijo o Avstriji z dne 30. oktobra 1945 odn. kakor se po dnevu objave navadno citira, z dne 1. novembra 1943, in ker tretjega odstavka moskovske deklaracije, ki govori o odgovornosti Avstrije za vojno udeležbo na strani Hitlerjeve Nemčije, Avstrijci ne upoštevajo.

106. **Weg und Ziel.** Monatsschrift für Fragen der Demokratie und des wissenschaftlichen Sozialismus. Wien, Stern Verlag.

Ideološka revija avstrijskih komunistov.

Članki:

Für die Landeseinheit Kärntens. 1947 št. 2, str. 131—132.

Grosse Opfer. 1947, št. 7/8, str. 566—567.

Oster odgovor Steinerjevemu članku v »Österreichische Monatshefte« (gl. št. 88). Pisec ironizira Steinerjevo trditev, da je bila nekdanja podoba kulturne avtonomije koroškimi Slovincem »velika žrtev«. Einige theoretische Bemerkungen zur Frage Kärntner Slowenen. 1948, št. 6, str. 459—464.

Avstrijski komunisti se nočejo spustiti v kakršno koli gonjo proti jugoslovanski ljudski demokraciji. So za pravico samoodločbe narodov do odcepitve. So pa proti teritorialnim zahtevam Jugoslavije, ker hočejo prepričati, da b. se nekdanji voditelji Avstrije predstavljali

svetu kot zastopniki nacionalnih interesov ali da bi izigravali nacionalna čustva avstrijskega ljudstva.

Na to čudovito logiko odgovarja Boris Kraigher v zgoraj omenjenem članku »O nesoglasjih ob slovenskem narodnem vprašanju« (gl. št. 47).

107. **Цвитер Фран: Словеначка Корушка.** Београд (Коларчев народни универзитет) 1946. 35 str. 8°.

Цвитер Фран: Словенска Корушка. Библиотека «Южни Славяни», Издание на блъгаро-югославското д-во. София (1946). 29 + (I) str. 8°.

Popularen zgodovinski pregled koroškega vprašanja.

108. **Zwitter Fran: Gauleiter Rainer o svojoj predaji vlasti Hansu Pieschu.** Trideset dana 1947, št. 17, str. 52—56.

Razprava o »prevratu« na Koroškem v maju 1945 na podlagi Rainerjevih izpovedb v preiskavi pred procesom.

109. **Zwitter Fran: Borba oko koroškog i austriskog pitanja.** Trideset dana 1947, št. 22/23, str. 11—23.

Prikaz nekaterih momentov v zvezi z diplomatsko borbo za Koroško leta 1947.

110. **Zwitter Fran: To Destroy Nazism or to Reward it?** Beograd, Yugoslav Institute for International Affairs 1947. 30 str. 8°.

Uničenje ali nagrajenje nacizma? Obširno dokumentiran opis sporazumnega prevzema oblasti današnjih avstrijskih političnih skupin in voditeljev na Koroškem iz rok nacistov. Pangermansko-nacistična preteklost koroških Nemcev. Opis današnjega sistema na Koroškem, ki v marsičem pomeni podaljšanje nacističnega režima.

111. **Zwitter Franci: Koroški Slovenci smo bili in bomo ostali živ del slovenskega naroda.** Koledar Slovenske Koroške za navadno leto 1949, str. 35—38.

112. **Zwitter Franci: Za enakopravnost našega jezika.** Svoboda 1948, št. 1, str. 16—18.

O borbi za enakopravnost slovenskega jezika tudi pred uradi in oblastvi. Kljub še vedno veljavnemu zakonu od 28. XII. 1867, čl. XIX, slovenski jezik pred avstrijskimi uradi in oblastvi nima pravice.

113. **Zwitter Mirt: Kratka zgodovina Miklove Zale.** Koledar Slovenske Koroške za navadno leto 1949, str. 57—60.

114. **Zwitter Mirt: Naše zadružništvo — pot v gospodarsko svobodo.** Koledar Slovenske Koroške za navadno leto 1949, str. 43—47.

O borbi za obnovo slovenskega zadružništva na Slovenskem Koroškem.

115. **Zwitter Mirt: Stoletna borba za slovensko šolstvo na Koroškem.** Svoboda 1948, št. 1, str. 12—16.

Kratek pregled glavnih značilnosti v šolstvu na Slovenskem Koroškem, posebno v prvi avstrijski republiki.

116. **Zwitter Mirt: Vloga in pomen kmečkega gospodarstva Slovenske Koroške.** Koledar Slovenske Koroške za prestopno leto 1948, str. 49—51.

V polemiki s trditvami koroških nemških geografov in gospodarstvenikov dokazuje Zwitter, da Koroška ni gospodarsko »nedeljiva celota«, da bivše glasovalno ozemlje ni nikakva »žitnica Koroške«, da gozdno gospodarstvo Karavank za koroško gospodarstvo ni »življenjsko potrebno« in da slovenski kmetje s Podjune ne potrebujejo za svojo živino plamin gornje Koroške.

117. **[Žavcer Pavel] — Matjaž: Ljudska prosveta na Slovenskem Koroškem.** Obzornik 1947, Ljubljana. Str. 168—177.

II. Časniki

1. **Die Einheit.** Organ der Arbeitereinheit für Kärnten. 1944, 1. štev. sept., II. letnik 1945.
2. **Die Freiheit.** Organ der österreichischen Freiheitsfront. Klagenfurt 1945. 1. štev. 1945.
3. **Kärntner Nachrichten.** Dnevnik, ki ga je začela izdajati PWB 8. Armee maja 1945 v Celovcu. Pisan je za Nemce, omejuje se pretežno na poročanje. Vendar pa je to poročanje od nekako oktobra 1945 dalje vedno bolj tendenciozno sovražno nasproti koroškim Slovencem oz. Jugoslaviji. Do oktobra 1945 je bil edini nemški časnik na Koroškem. Prenehal je izhajati 31. decembra 1945.
4. **Koroška Kronika** je tednik, ki ga je od 19. 7. 1945 do konca leta 1946 izdajala PWB 8. Armada v Celovcu, od začetka leta 1946 pa ga izdaja Britanska obveščevalna služba. Članki Koroške Kronike morejo služiti za dokumentacijo mnenja Angležev in njim prijaznih ali vsaj ne sovražnih krogov o različnih problemih Slovenske Koroške.
5. **Na juriš!** Izdajata Okr. odb. OF in ZM za Slovensko Koroško, Velikovec. 1947, 1. štev. 27. febr. (Ciklostirano.)
6. **Neue Zeit.** Wochenblatt der Sozialistischen Partei für Kärnten (»ehemals »Arbeiterwille«). Od 1946. 1 Die Neue Zeit. Organ des schaffenden Volkes von Kärnten. Klagenfurt. 1945, 1. štev. 28. oktobra. Dnevnik.
Izraža stališče socialistične stranke, ki v odnosu do Slovencev bistveno ni drugačno kakor v glasilu OVP »Volkszeitung«.
7. **Pressdienst.** Pressdienst der »Osvobodilna fronta za slovensko Koroško«, Klagenfurt. Izdaja Osvobodilna fronta za slovensko Koroško — Pokrajinski odbor — Befreiungsfront für Slowenisch Kärnten — Landesausschuss. Klagenfurt 1946, 1. štev. januarja. Manuskript. (Ciklostirano.)

8. **Slovenski borec.** Obveščevalni list Komunistične partije Avstrije. Celovec. 1948, 1. šte. 23. avgusta.
9. **Slovenski Vestnik.** Glasilo Osvobodilne fronte za Slovensko Koroško. II. letnik 1945. Do 20. maja 1945, št. 18, tiskan v Celovcu, od 5. junija, št. 19 dalje v Kranju.
10. **Slovenski Vestnik.** Tednik za Slovensko Koroško. (Od 1947, 9 Glasilo Slovenske Koroške.) 1946, 1. šte. 14. junija. Dunaj. (Od 1948, 9 Celovec in začel izhajati dvakrat tedensko.) Od 5. 7. 1946 mesečna priloga »Mlada Koroška«. — Glasilo Osvobodilne fronte za Slovensko Koroško.
11. **Unsere Heimat.** Organ des Bundes heimattreuer Südkärntner. Eberndorf. Izhajal od septembra 1947 do 23. avgusta 1948 štirnajstidnevno.
12. **Vestnik.** Informacijski organ za funkcionarje in aktiviste Osvobodilne fronte za Slovensko Koroško. Celovec 1945, 1. šte. 7. novembra, zadnja 14, 4. novembra 1946.
13. **Volkswille.** Tageszeitung für Kärnten. Klagenfurt. Organ Komunistične partije Avstrije na Koroškem. Začel izhajati 30. oktobra 1945 kot tednik. Z januarjem 1946 je začel izhajati tedensko dvakrat, s februarjem 1946 tedensko trikrat, od 1. januarja 1947 pa izhaja kot dnevnik. 14dnevna priloga »Kärntner Bauernstimme«.

Dokler ni začel izhajati Slovenski vestnik, t. j. 14. junija 1946, je Volkswille poleg Pressediensta Osvobodilne fronte za Slovensko Koroško glavni vir za študij stanja koroških Slovencev v povojni Avstriji.

14. **Volkszeitung.** Tageszeitung für Kärnten. Klagenfurt. Začela izhajati oktobra 1945 kot tednik, s 1. januarjem 1946 pa kot dnevnik.

V njej se najjasneje izraža miselnost koroških nacionalističnih krogov. Vsa borba Avstrije za suverenost, mednarodnopravni položaj Avstrije, je v tem listu registrirana z vsemi raznimi izjavami avstrijskih, ameriških, angleških in francoskih vladnih ali neuradnih oseb. Vsebuje več člankov, ki se tičejo koroških Slovencev, politike koroških Nemcev nasproti koroškim Slovincem, denacifikacije, avstrijskih naporov za osvoboditev, pangermanizma.

III. Zemljevidi Koroške

1. **Naša severna meja.** Zemljevid izdelal Geografski inštitut Jugoslovanske armade, Beograd. Spremno besedilo priredil Jože Župančič. Ljubljana, Državna založba Slovenije 1948. (Besedilo tiskala T LdP v Ljubljani.) M 1:750.000. 46:23 cm.

Zemljevid je priložen tudi memorandumu vlade FLRJ (gl. št. 57).

2. **Slovenska Koroška.** Pregled občin po stanju leta 1934. (Upravni zemljevid.) Kartograf Viljem Kremžar. Ljubljana, Znanstveni inštitut 1945. M. 1:400.000. 17:58 cm.
Zemljevid je priložen tudi publikaciji, navedeni pod števil. 84.
3. **Slovenska Koroška.** Maribor. Klub koroških Slovencev (1947). M ca. 1:500.000.
Karta tiskana v obliki dvojne dopisnice; na hrbtni strani 9 slik s Koroškega.
4. **Reliefni zemljevid Koroške.** Spremnno besedilo priredil Jože Župančič. Ljubljana, Državna založba Slovenije. T LdP 1948. 66,5:23 cm.
5. **Slovenska Koroška.** Zgodovinske, narodopisne in krajevne zanimivosti. Po načrtih oddelka za mejna vprašanja narisal Slavko Pengov. Spremnno besedilo priredil Jože Župančič. Ljubljana, Državna založba Slovenije 1948. 67:35 cm. Kolorirana litografija.
6. **Gospodarstvo Slovenske Koroške.** Po načrtu oddelka za mejna vprašanja narisal Slavko Pengov. Spremnno besedilo priredil Jože Župančič. Ljubljana, Državna založba Slovenije 1949. 67:35 cm. Kolorirana litografija.

IV. Šolske knjige za pouk na dvojezičnih šolah na Koroškem

1. **Legat F. V.: Prva knjiga. — Erstes Buch.** Wien, »Jugend und Volk-Verlag 1947. 80 str. 8°.
Slovensko-nemška čitanika, polovica slovenskega, polovica nemškega besedila, za prvo šolsko leto.
- 2.* **Naš dom.** 1947.
Čitanika za drugo stopnjo dvojezičnih šol s samo slovenskim besedilom.
3. **Swolensky-Scheithauer E.: Pesmarica za dvojezične šole na Koroškem.** Klagenfurt, A. Kollitsch 1948. 43 str. 8° p. f.
Obsega 40 pesmi s slovenskim besedilom.

Библиография по вопросу Словенской Каринтии (1945—1948)

(Краткое содержание)

Авторы дают библиографический обзор отдельных изданий и статей в книгах и журналах (I), каринтийских газет (II) и карт Каринтии (III), вышедших от 9. мая 1945 до конца 1948-го года в связи с проблемой Словенской Каринтии и говорящих о ней с теперешней или исторической перспективы. Отдельных

статей в газетах авторы вообще не отмечают, а из художественной литературы отмечены лишь произведения, имеющие ценность как документ. В большинстве публикаций и статей (кроме тех, название которых уже ясно показывает содержание) дано кратко содержание, а где показалось нужно, даны критические примечания. Недоступные публикации, известные авторам лишь из библиографий, обозначены звездочкой.

В каждой из вышеназванных групп, публикации находятся в очередном порядке латинского алфавита по авторам, а у анонимных самостоятельных публикациях по первом слове их названия. Хотя библиография без сомнения не является полной, авторы надеются, что она облегчит работу, как тому, кто интересуется научными вопросами в связи с Словенской Каринтией, так и тому кто интересуется только вопросом Словенской Каринтии в наше время.

Bibliography on the Problem of Slovene Carinthia, 1945—1948

(Résumé.)

The authors present a bibliographical survey of book publications and articles from books and reviews (I), of Carinthian newspapers (II), and maps of Carinthia (III), published from May 9, 1945, until the end of 1948, in connection with the problem of Slovene Carinthia, dealing with this problem either from the actual or the historical point of view. The single articles in the daily newspapers are not included. From among the literary compositions only those with a documentary value are taken into account. In case of most publications and articles contents have been briefly cited (except where they are clearly given in the headlines); where necessary, critical observations have been made. Such publications as are known to the authors through various bibliographical statements only, and which were not accessible to them, are marked with an asterisk.

In each group the publications are arranged in Latin alphabetical order according to the names of authors; in case of anonymous publications the first word of the heading is decisive, anonymous articles in reviews or books are given in connection with these reviews, or books. The bibliography is doubtless incomplete, yet notwithstanding this the authors hope to have facilitated the work to those who are interested in scientific problems in connection with Slovene Carinthia, as well as to those who find interest in the question of Slovene Carinthia of to-day.

